

הִבְרֹוּ נְשָׂאֵי כְּלֵי הַ'. יב כִּי לֹא בְּחַפְזוֹן תִּצְאוּ וּבְמִנוּסָה לֹא תֵלְכוּן כִּי הַלֶּךְ לִפְנֵיכֶם ה' וּמֵאִסְפָּכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.
(ישעיהו נא-נב, הפטרת הנחמה הרביעית)

התנערי מעפר קומי

לְבָשִׁי עוֹנֵךְ צִיּוֹן לְבָשִׁי רִגְזִי גִפְסָרְךָ יְרוּשָׁלַיִם

2 "אנכי", משיב להם ה', אתם אומרים עורי זרוע ה', כאילו אני נשתניתי ממה שהייתי בימי קדם, לא כן, כי "אנכי אנכי הוא", אני הוא מי שהייתי, אני לא נשתניתי "אנכי אנכי הוא מנחמכם" גם עתה כמו מקדם, רק את נשתנית ממה שהיית, לך אני אומר "מי את?" כי איני מכירך כלל, איך עוד העם אשר היית בימי קדם, העם אשר פדיתים ממצרים, כי הם לא פחדו מזרוע בשר רק בטחו בישועתי, ואת "ותיראי מאנוש ימות". (מלבי"ם נא, יב)

3 "מי את" - בת צדיקים כמותך ומלאה זכיות למה תיראי מאנוש אשר סופו למות. (רש"י נא, יב)

4 "צועה" - לשון דבר העומד להיות נירוק... מהר צועה אותו האויב המציק שהוא עכשיו חגור מתניו חלוץ כח ימהר להפתח ולהיות חלש. (רש"י נא, יד)

5 "ואנכי ה' אלהיך", אשר הוא "רגע" ומניח סערת "הים גם בעת" אשר "יהמו גליו", ואם סערת הים ורגשותיו אקים לדממה, איך לא אשבית שאון אנוש רמה וקצפו. (מלבי"ם נא, טו)

6 ומתוך השקפה נכונה תתברר גם האמת הגלויה איך תעודת ישראל אי אפשר שתהיה תעודה עוברת חלילה, כי אם תעודה קיימת ומתמדת כימי השמים על הארץ, וכדברי הנביא: "כה אמר ד' נותן שמש לאור יומם חוקות ירח וכוכבים לאור לילה. רוגע הים ויהמו גליו ד' צבאות שמו. אם ימושו החוקים האלה מלפני נאום ד' גם זרע ישראל ישבתו מהיות גוי לפני כל הימים" (ירמיה לא, לד-לה). כי הנה אמונת אמתיות תוה"ק ופרסומה הנפלא, אשר אך היא תכנה את יסודי האנושיות בבירורה, לא תתכן לעמוד כי אם בהיות עם ישראל עם חי וקיים הנראה כעולם, הנושא עליו את חותם התורה האמתית. לזאת הלא בהכרח תעודת [ייעוד] ישראל בהיות עם ד' מצוי ומשוכלל ניכר ועומד ופועל בעולם, היא תעודה קיימת לעולם ולדורי דורות, לשכלל צורת המין האנושי לשמור צביונו ולהעלותו במעלות הקדש הראויות לו לפי ההדרגה הנאותה שקבע קורא הדורות מראש ית"ש. (אוצרות הראי"ה, כרך ב, א)

7 "לנטוע שמים" - לקיימא עמא דאמיר עליהון דיסגון כוכבי שמיא "וליסוד ארץ" - ולשכללא כנישתא דאמיר עליהון דיסגון כעפרא דארעא. (רש"י נא, טז)

8 "ואשם", והלא אנכי שמתי דבר הבטחתי בפוך, מה שהבטחתי להושיעך, ועד שתבא הישועה בהכרח בצל ידי

1 אנכי אנכי הוא מנחמכם מי את ותיראי מאנוש ימות ומבן אדם חציר ינתן. יג ותשכח ה' עשך נוטה שמים ויסד ארץ ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק כאשר כונן להשחית ואיה חמת המציק. יד מהר צעה להפתח ולא ימות לשחת ולא יחסר לחמו. טו ואנכי ה' אלהיך רגע הים ויהמו גליו ה' צבאות שמו. טז ואשים דברי בפיה ובצל ידי כפיתיה לנטוע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה.

יז התעוררי התעוררי קומי ירושלים אשר שתית מיד ה' את כוס חמתו את קבעת כוס התרעלה שתית מצית. יח אין מנהל לה מכל בנים ילדה ואין מחזיק בידה מכל בנים גדלה. יט שתים הנה קראתיך מי ביד לך השד והשבר והרעב והחרב מי אנטמה. כ בניה עלפו שכתבו בראש כל חיצות כתוא מכמר המלאים חמת ה' גערת אלהיך. כא לכן שמעי נא זאת עניה ושכרת ולא מיין.

כב כה אמר אדניך ה' ואלהיך יריב עמו הנה לקחתי מידך את כוס התרעלה את קבעת כוס חמתי לא תוסיפי לשותותה עוד. כג ושמתיך ביד מוגיך אשר אמרו לנפשך שחי ונעברה ותשימי כארץ גוף וכחוץ לעברים.

א עורי עורי לבשי עזך ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלים עיר הקדש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא. ב התנערי מעפר קומי שבי ירושלים התפתחו [התפתחי] מוסרי צוארך שביה בת ציון.

ג כי כה אמר ה' חנם נמפרתם ולא בכסף תגאלו. ד כי כה אמר אדני ה' מצרים ירד עמי בראשנה לגור שם ואשור באפס עשקו. ה ועתה מי לי [מה לי] פה נאם ה' כי לקח עמי חנם משלו [משליו] יהילילו נאם ה' ותמיד כל היום שמי מאץ. ו לכן ידע עמי שמי לכן ביום ההוא כי אני הוא המדבר הנני.

ז מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך אלהיך. ח קול צפירה נשא קול יחדו ורננו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. ט פצחו רננו יחדו חרבות ירושלים כי נחם ה' עמו גאל ירושלים. י חשף ה' את זרוע קדשו לעיני כל הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו. יא סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו צאו מתוכה

כסיתוך בל תכלה למען אקים דברי אשר הבטחתי, ומבאר מה הם הדברים ששמתי בפוך. הוא "לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון", ר"ל שגם אם יצויר שיהיה דבר זה שהיא גאולת ציון קשה כבריאת שמים וארץ, שמת דברי בפוך, כי גם זאת אעשה לנטוע שמים חדשים וארץ חדשה ולאמר לציון עמי אתה, והמליצה שא"א שחקות שמים וארץ ודרכי הטבע יעכבו בידי מעשות זאת, כי אז אבטל חקותיהם, ואיסד שמים חדשים, בלבד שאמלא דברי אשר שמתי בפוך לאמר לציון עמי אתה, ולכן אני אומר לך. (מלבי"ם נא, טז)

9 "התעוררי התעוררי", אתה, תחת שאמרת לי עורי עורי לבשי עז זרוע ה' אני אומר "התעוררי קומי ירושלם" כי כך הדבר תלוי. "אשר שתית" ר"ל כי ישראל שתו שני כוסות.

א) כוס החמה שקצף ה' עליהם ועזבם והסתיר פניו מהם. ב) כוס התרעלה שהוא העונש והיסורין שגזר עליהם ע"י שהיה עליהם בחמה, והנה את כוס החמה לא שתו את כולו, כי לא העיר ה' כל חמתו ולא עזבם לגמרי כי השגיח עליהם מן החלונות, אבל את כוס התרעלה שהוא העונש שנגזר עליהם שתו את כולו, וז"ש "אשר שתית מיד ה' את כוס חמתו", כי כוס זה שתו מיד ה' בעצמו, אבל לא שתו אותו כולו, אבל הכוס השני, "את קבעת כוס התרעלה שתית", שתית הכוס כולו וגם השמרים הנקבעים בתחתיות הכלי, וגם "מצית" אותו עד קצהו. (מלבי"ם נא, יז)

10 "לבשי עזך ציון", במצודת ציון עיר דוד שם היה הבהמ"ק והכהונה והסנהדרין והמלכות, שזה העז הפנימי, וע"ז אמר לבשי עוזך ציון, אבל בירושלים שהיא כלל העיר שם היו רק הבגדים החיצונים בגדי תפארת שהם העושר וריבוי עם, שהיא ההצלחה הגופניית, ועז"א "לבשי בגדי תפארתך ירושלם עיר הקדש, כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל" בירושלים, "וטמא" אל ציון. (מלבי"ם נב, א)

11 "חנם נמכרתם" - על עסקי חנם הוא יצר הרע שאינו לכם לשכר "ולא בכסף תגאלו" - אלא בתשובה. (רש"י נב, ג)

12 "מצרים ירד עמו וגו'" - הם המצרים היו להם קצת חוב עליהם שנעשו להם אכסניא וכלכלו אבל אשור באפס ובחנם עשקו. (רש"י נב, ד)

13 "מה נאוו", מצייר כי המבשר יעלה על ראשי ההרים כמ"ש על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון, תחלה "ישמיע שלום" מן האויב, ואח"כ "מבשר טוב" שהוא בנין המקדש וצמיחת קרן דוד (שיבאר פסוק ח'), ואח"כ "משמיע ישועה" הוא קיבוץ גליות (שיבאר פסוק ט'), ואח"כ "אומר לציון מלך אלהיך" הוא התגלות מלכות שמים בכל הארץ ובכל העמים (שיבאר פסוק י'). (מלבי"ם נב, ז)

14 "קול צפוף", (נגד מבשר טוב) מצייר כי המבשר עומד על ההר והצופה עומד כנגדו בעבר השני, ובאותו רגע שיבשר המבשר, ישא הצופה את עיניו ויראה הדבר בעין, וישא קול לעומת המבשר קול שמחה כי ראה הדבר בעיניו, ואז הצופה עם המבשר "יחדו ירננו" (ור"ל הנביאים המבשרים וישראל הצופים). (מלבי"ם נב, ח)

15 "כי עין בעין יראו", ר"ל כי עד עתה ג"כ ראו הנביאים שיבת ציון בעין המחזה שהוא עין הפנימי הרואה בנבואה, אבל לא בעין בשר וחוש החיצוני, אבל עתה עין בעין יראו, העין החוזה יראה בעין החושיי ובפועל שוב ה' ציון, (וכבר כתבתי כי ציון תצייר המלוכה והכהונה ובית המקדש וזה יראו בעין, וזה נגד מבשר טוב). (מלבי"ם נב, ח)

16 "חשף", (זה נגד אומר לציון מלך אלהיך) "ה' חשף את זרוע קדשו" שהם נסים הגדולים אשר לא תשיגם זכות אדם וצדקתו כלל, ונסים האלה יראה בגלוי לעיני כל הגוים, עד שעל ידי זה "יראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו", ועי"ז תתגלה מלכות שמים בכל העולם כולו, כי יראו שהתשועה אינה מקרית או טבעית רק היא ישועת אלהינו. (מלבי"ם נב, י)

17 "כי לא בחפזון" הנחפז נחפז אל הדבר, והנס נס מן הדבר, והנה יציאת מצרים היציאה עצמה היתה בחפזון, כמ"ש כי בחפזון יצאת ממצרים, כי נחפזו אל הטובות הגדולות מהתגלות השכינה בעמוד אש וענן ויתר הישועות שלא השיגו עד בואם אל הר ה' חורבה. והליכתם בדרך אח"כ, היה במנוסה, כי אח"כ רדפו מצרים אחריהם, אבל לעתיד לא יהיה כן, ומפרש "כי לא בחפזון תצאו כי הולך לפניכם ה'", ואל מי תחפזו, הלא לא תצטרכו ללכת אחריו עד הר האלהים כי ילך לפניכם, וכן "לא תלכו" בדרך "במנוסה" מפני האויב שאחריכם, "כי מאספכם יהיה אלהי ישראל", הוא ילך אחריכם כמאסף ההולך אחר המחנות ומלפני מי תנוסו. (מלבי"ם נב, יב)

18 א"ר אלכסנדר **כל העוסק בתורה לשמה** משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שנאמר או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי: רב אמר **כאילו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה שנאמר ואשים דברי בפוך ובצל ידי כסיתוך לנטוע שמים וליסד ארץ** (אמר ריש לקיש) [רבי יוחנן אמר] אף מגין על כל העולם כולו שנאמר ובצל ידי כסיתוך ולוי אמר אף מקרב את הגאולה שנאמר ולאמר לציון עמי אתה. (סנהדרין צט, ע"ב)

19 השכל האלהי הוא **שכל יוצר**, שיש לו פועל בכל מילואיו, ושכל הברואים הוא **שכל מצייר**, שאיננו יכול כי אם להציג לפניו את מה שישנו. **הקרבה האלהית** מקנה לנבראים את סגולתו של השכל האלהי, ולפי ערך קרבתו האלהית כך גדל כח יצירתו. גם ההצטיירות השכלית הפשוטה יש בה מלשד הקודש של קרבת אלהים במדה

ידועה. וכל מה שתוכן הקרבה הזאת מתרחב, מתפשט ומתעמק ביותר, כן מראה הוא בבליטה יותר גדולה את השואתו עם השכל היוצר, יסוד ההתעסקות הסודית שבספר יצירה היא בנויה על מכון זה של התעלותו של שכל האדם אל הסגולה האלהית, כפי אותה המדה שיש באפשרות זאת. ואי בעו צדיקי ברו עלמא, ועתידי צדיקים שיחיו מתים, ויבראו עולמות, ההבדל העצמי שבין ישראל לעמים, בשורש נשמתם, הוא ששכל האדם בכללו, שאיננו כי אם שכל מצייר, מציג ברוחו את המצוי, ומגלם אותו במעשיו, באמנות לכל פרטיה, מסתגלים לו כל העמים אשר תחת כל השמים, אבל סגולה אלוהית של שכל יוצר, זאת היא הפליאה של סגולת ישראל, שהיא מבדלת אותו מן העמים כולם בעליוניות כזאת, שכל הבדל סוגי לא ידמה לו.

והולכים אנו דרך ארוכה מאד, דרך מעלות ומורדות, גליות וגאולות, עד שנבא לאותו גמר הצביון של הופעת נשמתנו בהגמרה בכללנו ובפרטנו, אלהים אתם ובני עליון כלכם, **בעלי נשמה יוצרת, פועלת בצורה על כל היקום, כדוגמא של מעלה. ואשם דברי בפוך ובצל ידי כסיתך, לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה.** (אורות הקודש ג, עמוד 70)

20 ואדם לעמל פה נברא, לזכות למדת העונה והשמחה כדי שתעלה בידו מדת הגבורה העליונה, לדמות צורה ליוצרה. **ואשים דברי בפוך ובצל ידי כסיתך לנטע שמים וליסוד ארץ ולאמר לציון עמי אתה, כמה דאנא במילולא דילי בראנא שמיא וארעא, אופ הכי את במילולא דילך עלמין יהן מתבריאן.** ולא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו, כ"א בשעשועי עולם, בהשקט ושאנן. באור הגנוז של קדושת שבת קודש, שבת מנוחה. מתנה טובה שיש לי בבית גנזי שאני מבקש ליתנה לישראל אמר ה' לנאמן ביתו, לך והודיעם, שנאמר לדעת כי אני ה' מקדישכם. (גנזי הראיה, ה)

21 האל הטוב נתן לנו תורת אמת המיוסדת על עומק חכמתו, ש [ב] זה יסד ארץ וכוון שמים. והכתוב אומר "ואשים דברי בפוך ובצל ידי כסיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ" (ישעיה נא, טז). וחז"ל פירשו לנו **שהאדם משכלל כמה עולמות ע"י תורתו ומצוותיו** (זהר ח"א דף ד:) והמה יהיו לו לנחלה לימי הנצח, משתלם בכבוד השלמות העליון להשפיע טובו וחסדו לכמה עולמות שיצר בפועל כפיו וחכמתו, והוציאם מהאין הכללי (א"ר) [אל] היש הגמור, ושכללם. (אוצרות הראיה ב, מה)

22 כל זמן שעוסקים בתורה ובחכמה, בגמילות חסדים ובישובו של עולם. באהבת הבריות ובדרך ארץ, אין להתפחד מכל התפרצות של דמיונות. וכל ההופעה היותר כבירה של עושר הדמיון תתהפך לאור גדול, של זהב שבא, ויחי ויתן לו מזהב שבא, ויתפלל בעדו תמיד כל היום יברכנהו. ושטף האורות מלמטה למעלה יוציא אור חיים, שלא בעמל וביגיעה, כמדותיו של הקב"ה. שברא את הכל

ברוח פיו, **מה אנא במילולא דילי עבדית שמים וארץ אופ הכי את,** ואשם דברי בפוך ובצל ידי כסיתך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה. (אורות הקודש א, עמוד 70)

23 וכל שכן חידושין אמיתים דאורייתא המתחדשין ע"י האדם. אין ערוך לגודל נוראות נפלאות ענינם ופעולתם למעלה. שכל מלה ומלה פרטית המתחדשת מפי האדם. **קב"ה נשיק לה ומעטר לה. ונבנה ממנה עולם חדש בפ"ע. והן הן השמים החדשים והארץ החדשה שאמר הכתוב. כמ"ש בהקדמת הזוהר (ח"א ד, ב):**

ר"ש פתח ואשים דברי בפוך כמה אית ליה לב"נ לאשתדלא באורייתא יממא וליליא. בגין דקב"ה ציית לקליהון דאינון דמתעסקי באורייתא. ובכל מלה דאתחדש באורייתא על ידא דההוא דאשתדל באורייתא עביד רקיעא חדא. תנן בההוא שעתא דמלה דאורייתא אתחדש מפומיה דב"נ ההיא מלה סלקא ואתעתדת קמיה דקב"ה וקוב"ה נטיל לההוא מלה ונשיק לה ועטר לה בשבעין עטרין גליפין ומחקקן. ומלה דחכמתא דאתחדשא סלקא ויתבא על רישא כו' וטסא מתמן ושטאת בשבעין אלף עלמין וסליקת לגבי עתיק יומין כו'. וההיא מלה סתימא דחכמתא דאתחדשת הכא כד סלקא אתחברת באינון מלין דעתיק יומין וסלקא ונחתא בהדיהו ועאלת בתמניסר עלמין גניזין דעין לא ראתה כו' נפקין מתמן שאטן ואתיין מליאן ושלימן ואתעתדו קמיה ע"י. בההיא שעתא ארח עתיק יומין בההיא מלה וניחא. קמיה מכלא. נטיל לההיא מלה ואעטר לה בש"ע אלף עטרין. ההיא מלה טסת וסלקא ונחתא ואתעבידת רקיעא חדא.

וכן כל מלה ומלה דחכמתא אתעבידין רקיעין קיימין בקיומא שלים קמי ע"י והוא קרי לון שמים חדשים כו' סתימין דרזין דחכמתא עלאה. וכל אלין שאר מילין דאורייתא דמתחדשין. קיימין קמי קב"ה וסלקין ואתעבידו ארצות החיים ונחתין ומתעטרין כו' ואתחדש ואתעביד כלא ארץ חדשה מההיא מלה דאתחדש באורייתא. וע"ד כתיב כי כאשר השמים החדשים כו' אשר אני עושה כו' עשיתי לא כתיב אלא **עושה דעביד תדיר ואינון חידושין ורזין דאורייתא.** וע"ד כתיב ואשים דברי בפוך כו' לנטוע שמים וליסוד ארץ כו'. אר"א מהו ובצל ידי כסיתך א"ל כו' והשתא דהאי מלה סלקא ואתעטרא וקיימא קמי קב"ה. איהו חפי על ההיא מלה וכסי על ההוא בר נש כו' עד דאתעביד מההיא מלה שמים חדשים וארץ חדשה כו'. ולאמר לציון עמי אתה כו' **אל תקרא עמי אלא עמי למהוי שותפא עמי מה אנא במלולא דילי עבדית שמים וארץ כו' אופ הכי את. זכאין אינון דמשתדלין באורייתא.** (נפש החיים, שער ד, פרק יב)

24 ובזוהר צו (ח"ג לה, א) פתח ר"א ואמר ואשים דברי בפוך כו' תנינן כל בר נש דאשתדל במלי דאורייתא ושפוותיה מרחשן אורייתא כו'. **ולא עוד אלא דהוא מקיים עלמא וקב"ה חדי עמיה כאלו ההוא יומא נטע שמיא וארעא הה"ד לנטוע שמים וליסוד ארץ.** (נפש החיים, שער ד, פרק יג)

25 א"ר חייא בר אכא א"ר יוחנן מניין לתחיית המתים מן התורה שנאמר קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו וגו' ריננו לא נאמר אלא ירננו מכאן לתחיית המתים מן התורה וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן עתידין כל הנביאים כולן אומרים שירה בקול אחד שנאמר קול צופיך נשאו קול יחדו ירננו. (סנהדרין צא, ע"ב)

26 כנסת ישראל היא מגלה בכל חליפות הזמנים אחת מהצורות הרבות שבאורותיה המרובים, והעתידי שלה הוא ההתפשטות המוחלטת של כל האורות, שכל אחת שמשו תקופה מיוחדת, שיאירו בה כולם בבת אחת, ובתפארת הכללית הזאת תאיר על פני תבל. ולא פחות ממה שהיא כוללת בקרבה את הופעותיה, שהתגלו על-ידה בתקופות שונות, היא כוללת בה גם כן את ההופעות אשר התגלו בעמים שונים על-ידי גרמתה, בין בגורם קרוב, בין בגורם רחוק, בין בהופעה גלויה בין בהופעה נעלמת. וכל מה שהוא נבדל ממנה ומנוגד לה איננו כי אם נראה כך בהיותו מופרד ממקור כללותה, אבל בשוב הכל להופיע בה כאחד יוכר תוכנה העצמי, שהכל הולם ומתאחה בקרבה. ועתידין כל הנביאים אומרים שירה בקול אחד, שנאמר קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו כי עין בעין יראו בשוב ד' ציון. (שמונה קבצים א, שכג)

והולכים אנו דרך ארוכה מאד

דרך מעטות ומורדות

עיוג ועיוג

עד שנבא לאורו אמר הציבון

שם הופעת נשמתנו

דהגמרה בכללנו ובפרטנו

אלהים אגם ונוני עיון כלכם

בעלי נשמה יוצרי פועלות ציורה עם כל היקום

כדוגמת שם מעלה

ואשם דברי דפיק וצבם יזי כסיוגין

לנצח שמים וליסוד ארץ ולאמר לציבון עמי אגה